

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 170/2014-44

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 1. júla 2014 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Jána Lubyho o sťažnosti obchodnej spoločnosti Železničná spoločnosť Cargo Slovakia, a. s., Drieňová 24, Bratislava, zastúpenej Advokátskou kanceláriou VALAŠIK & PARTNERS, s. r. o., konajúcou prostredníctvom konateľa a advokáta JUDr. Milana Valašika, vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Sžhpu 1/2011 z 31. januára 2012, za účasti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo obchodnej spoločnosti Železničná spoločnosť Cargo Slovakia, a. s., nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Sžhpu 1/2011 z 31. januára 2012 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Sžhpu 1/2011 z 31. januára 2012 **z r u š u j e** a vec mu **v r a c i a** na ďalšie konanie.

3. Obchodnej spoločnosti Železničná spoločnosť Cargo Slovakia, a. s., p r i z n á v a úhradu trov konania v sume 411,62 € (slovom štyristojedenásť eur a šesťdesiatdva centov), ktoré jej j e Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný u h r a d i ť na účet jej právnej zástupkyne Advokátskej kancelárie VALAŠIK & PARTNERS, s. r. o., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti v o zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 18. apríla 2012 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti Železničná spoločnosť Cargo Slovakia, a. s. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Sžhpu 1/2011 z 31. januára 2012 (ďalej len „napadnutý rozsudok“).

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľke bol rozhodnutím Rady Protimonopolného úradu Slovenskej republiky (ďalej len „protimonopolný úrad“) č. 2006/DZ/R2/144 z 22. decembra 2006 zamietnutý rozklad a bolo potvrdené prvostupňové rozhodnutie protimonopolného úradu, ktorým jej bola uložená pokuta vo výške 75 miliónov Sk. Proti rozhodnutiu protimonopolného úradu podala sťažovateľka žalobu o preskúmanie jeho zákonnosti v rámci správneho súdnictva.

Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 1 S 27/2007 zo 6. decembra 2007 zmenil rozhodnutie protimonopolného úradu tak, že sťažovateľke uložil pokutu vo výške 9 miliónov Sk (namiesto 75 miliónov Sk). Protimonopolný úrad ako žalovaný podal vo veci odvolanie na najvyššom súde.

Najvyšší súd napadnutým rozsudkom odvolaniu protimonopolného úradu vyhovel a rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu sťažovateľky v celom rozsahu zamietol.

Sťažovateľka s napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, nesúhlasí. Podľa sťažovateľky bola jej vec (odvolanie proti rozsudku krajského súdu) na najvyššom súde «vo februári 2008 pridelená prostredníctvom elektronickej podateľne senátu označenému v rozvrhu práce ako „1 S“ v zložení I. B., E. B. a Z. R.. Títo traja sudcovia sa tak stali zákonnými sudcami sťažovateľky v jej veci.

Predseda Najvyššieho súdu prijal dňa 24. septembra 2009 s účinnosťou od 1. októbra 2009 Opatrenie predsedu súdu č. Spr. 162/2009-20, ktorým zo senátu preradil Z. R. do senátu „8S“ a naopak do senátu „1 S“ preradil sudcu M. G. zo senátu „5 S“. Opatrenie nebolo sťažovateľke doručované. Opatrením bol vytvorený nový senát, ktorý sa mal špecializovať na azylové právo.

V tomto novom zložení senát rozhodoval dňa 31. januára 2012 vo veci samej (napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu, pozn.). Najvyšší súd vyhovel odvolaniu žalovaného Protimonopolného úradu a rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu sťažovateľky v celom rozsahu zamietol.

Uvedeným postupom a rozhodnutím sp. zn. 1 Sžhp/1/2011 z 31. januára 2012 Najvyšší súd porušil právo sťažovateľky nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a tým aj právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivý proces podľa 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ešte pred rozhodnutím vo veci samej sťažovateľka podala dňa 28. novembra 2011 námietku zaujatosti, v ktorej o. i. uviedla, že sudcovia senátu nie sú jej zákonnými sudcami. O námietke rozhodol Najvyšší súd uznesením sp. zn. 10 Ndž/7/2011 z 5. decembra 2011 tak, že sudcovia nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci. V rozhodnutí o námietke zaujatosti Najvyšší súd uviedol, že napriek tomu, že sa javí prelínanie otázky zákonného

sudcu a možnosť jej vyriešenia námietkou zaujatosti, nie je možné námietke vyhovieť a poukázal na nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 212/2011, podľa ktorého „až po rozhodnutí vo veci samej možno jednoznačne zadefinovať, či konanie najvyššieho súdu bolo zaťažené vadou významnou z hľadiska základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 Listiny, pretože až vtedy sa stáva nespochybniteľným a definitívnym zodpovedanie otázky, či meritórne rozhodnutie ovplyvňujúce hmotnoprávne postavenie jeho účastníkov bolo výsledkom konania“.».

Podľa sťažovateľky je *„každý jeden z troch členov senátu je zákonným sudcom sťažovateľky a preto žiaden z týchto nemôže byť svojvoľne zamenený za iného. Už zámena čo i len jedného člena senátu nezákonným spôsobom tak predstavuje porušenie práva na zákonného sudcu.“*

S odkazom na rozhodnutia ústavného súdu (IV. ÚS 116/2011 a III. ÚS 212/2011) sťažovateľka tvrdí, že každý člen senátu musí byť vybraný náhodným výberom pomocou technických prostriedkov. Podľa sťažovateľky *„Vytvorením nového senátu v zložení predsedu senátu I. B., predsedu senátu M. G. a člena senátu E. B. s účinnosťou k 1. septembru 2009 bolo právo na zákonného sudcu porušené. Ak by sme aj odhliadli od vytvorenia nového senátu ako takého, M. G. nebol predtým členom senátu vôbec. JUDr. Gavalec nie je zákonným sudcom sťažovateľky a nemal rozhodovať o veci sťažovateľky.“*

Sťažovateľka má právo na rovnaký rozsah ústavnej ochrany ako sťažovatelia v uvedených dvoch prípadoch prejednávaných Ústavným súdom.

Navyše, osobitnou okolnosťou a ďalším dôkazom pre argumentáciu sťažovateľky je, že na rozdiel od vyššie citovaných prípadov prejednávaných Ústavným súdom v tomto prípade priamo dotknutí členovia senátu deklarovali a to verejne, že zmenu rozvrhu práce považujú za účelovú a nedôvodnú. Svedčia o tom početné v tlačových médiách zverejnené texty z obdobia nasledujúceho po účinnosti zmeny.“

Okrem toho sťažovateľka tvrdí, že najvyšší súd porušil jej základné právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny aj tým, že potom, ako ústavný súd nálezom sp. zn. III. ÚS 170/2011 zo 14. júna 2011 zrušil pôvodné rozhodnutie najvyššieho súdu z 26. októbra 2010, mala byť vec *„pridelená náhodným*

výberom cez elektronickú podateľnu“, a to s poukazom na čl. 3 ods. 6 rokovacieho poriadku najvyššieho súdu publikovaného v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 291/2006 Z. z. Podľa sťažovateľky *„Podmienky pre pridelenie veci náhodným výberom po vrátení veci Ústavným súdom boli splnené. Senát v pôvodnom zložení... už neexistoval. Vec preto mala byť pridelená po vrátení veci... náhodným výberom pomocou technických prostriedkov. Uvedené ustanovenie (čl. 3 ods. 6 rokovacieho poriadku najvyššieho súdu, pozn.) je úplne jednoznačné, napriek tomu nebolo dodržané. Vec sa iba vrátila opäť do senátu v zložení JUDr. B., JUDr. G., JUDr. B.“*.

Uvedeným postupom a napadnutým rozsudkom malo byť porušené aj základné právo sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Z uvedených dôvodov sťažovateľka podala proti napadnutému rozsudku sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorou navrhuje, aby ústavný súd rozhodol tak, že jej základné právo podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny bolo napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu porušené, vec mu vrátil na ďalšie konanie a zaviazal porušovateľa na úhradu trov konania.

Listom z 26. februára 2014 sťažovateľka oznámila, že považuje za potrebné zvýrazniť, že ústavný súd už v inom konaní (III. ÚS 212/2011) posudzoval *„ústavnosť tohto konkrétneho opatrenia č. Spr 162/2009-20... V tejto inej veci ústavný súd vydal záväzný právny názor o uvedenom opatrení, závery Ústavného súdu citujeme v sťažnosti.“*

Ústavný súd prijal sťažnosť uznesením č. k. IV. ÚS 170/2014-23 z 20. marca 2014 na ďalšie konanie.

II.

Podľa § 29 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) zaslal ústavný

súd sťažnosť po jej prijatí na ďalšie konanie 31. marca 2014 na vyjadrenie najvyššiemu súdu.

Podpredsedníčka najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení z 28. apríla 2014 (ďalej len „vyjadrenie najvyššieho súdu z 28. apríla 2014“) navrhla sťažnosti nevyhovieť a k vyjadreniu priložila vyjadrenie I. B., sudcu najvyššieho súdu a predsedu senátu IS. Podľa jeho vyjadrenia: *«V čase napadnutia vecí na najvyšší súd (podľa predkladacej správy dňa 19. 3. 2008) senát IS pracoval podľa Rozvrhu práce NS SR na rok 2008 v zložení I. B. predseda senátu, Z. R. – členka senátu, E. B. - členka senátu (s poznámkou vo veciach pridelených do 31. 12. 2007 a vo veciach Sža) s tým, že na zastupovanie tretieho člena senátu bola určená (na NS SR dočasne pridelená sudkyňa) V. M. (v zmysle Opatrenia č. Spr 718/07-1 zo 7. 1. 2008 a v zmysle Opatrenia č. Spr 718/07-2 zo 7. 1. 2008 aj T. H.). Podľa Rozvrhu práce na rok 2009 bola A. P. tretím členom senátu. Tento stav trval do vydania opatrenia č. Spr. 162/2009-20 z 24. 9. 2009, ktorým súčinnosťou od 1. 10. 2009 sa zákonnými sudcami senátu IS okrem pôvodného I. B. stali M. G. a E. B., s tým, že podľa bodu 9 takto určený senát bude rozhodovať v agende, ktorá senátu došla do účinnosti tohto opatrenia. Rovnaké poznámky odkazujúce na vybavenie v predchádzajúcom období došlých vecí obsahovali aj rozvrhy práce na rok 2010 a 2011. Platnosť týchto aktov riadenia predsedu súdu zrušená nebola, sudcovia ich preto boli povinní rešpektovať.*

Poukazujem zároveň na usmernenie vedenia správneho kolégia, ktoré po zverejnení nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 116/2011-34 z 9. júna 2011 na dopyt člena senátu M. G., zaujalo stanovisko, že v prípade zmeny Rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2009 opatrením č. Spr. 162/2009-20 z 24. septembra 2009 sa nejednalo o zmenu v obsadení súdu sudcami, s tým, že predmetný nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sa vzťahuje iba na konkrétne prejednávanú vec pričom súčasne existuje opačný nález sp. zn. III. ÚS 390/2010-83 z 13. apríla 2011.

Senát preto v zmysle platnej úpravy vychádzajúcej z rozvrhu práce ako aj povinnosti „konať vo veciach podľa platného rozvrhu práce“ konal aj v tejto veci.»

Najvyšší súd zároveň uviedol, že „vzhľadom na to, že vo veci napadnutej sťažnosti nemožno od verejného pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci navrhujeme od jeho uskutočnenia upustiť“.

Ústavný súd zaslal vyjadrenie najvyššieho súdu z 28. apríla 2014 sťažovateľke na zaujatie stanoviska. Vo svojom vyjadrení z 29. mája 2014 doručenom ústavnému súdu 2. júna 2014 sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu uviedla, že vyjadrenie najvyššieho súdu iba popisuje zmeny v senáte, ku ktorým došlo bez toho, aby tieto odôvodňovalo. Vo vzťahu k nálezom ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 390/2010 z 13. apríla 2011 uvádza, že toto sa na vec nevzťahuje, keďže sťažnosť v uvedenej veci bola podaná pred ukončením konania vo veci samej na najvyššom súde. Na podanej sťažnosti preto trvá.

Najvyšší súd aj sťažovateľka ústavnému súdu vo svojich vyjadreniach oznámili, že v súlade s § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde súhlasia s upustením od ústneho pojednávania pri meritórnem prerokovaní tejto sťažnosti.

Ústavný súd v nadväznosti na to podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde so súhlasom účastníkov upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Predmetom sťažnosti je námietka porušenia základného práva na zákonného sudcu postupom najvyššieho súdu, prostredníctvom ktorej sťažovateľka vyvoláva pochybnosti o zložení senátu rozhodujúcom vo veci samej. Podľa sťažovateľky došlo v dôsledku

opatrenia predsedu súdu (Spr. 116/2009-20) k zmene v zložení senátu (Z. R. bola nahradená členom senátu M. G.), čím malo byť porušené jej základné právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi.

Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

Zásada zákonného sudcu predstavuje v právnom štáte jednu zo základných garancií nezávislého a nestranného rozhodovania súdu a sudcu. Táto zásada je ústavnou zárukou pre každého účastníka konania, že v jeho veci bude rozhodovať súd a sudcovia, ktorí sú na to povolani podľa vopred známych pravidiel, ktoré sú obsahom rozvrhov práce upravujúcich pridelovanie súdnych prípadov jednotlivým sudcom tak, aby bola zachovaná zásada pevného pridelovania súdnej agendy a aby bol vylúčený (pre rôzne dôvody a rozličné účely) výber súdov a sudcov „ad hoc“ (m. m. I. ÚS 239/04, IV. ÚS 257/07). Rozhodovanie veci zákonným sudcom (aj súdom) je tak základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu (IV. ÚS 345/09).

Prvoradým účelom základného práva na zákonného sudcu vyplývajúceho z čl. 48 ods. 1 ústavy je zabrániť tomu, aby súd, ktorý má konkrétnu vec prerokovať a rozhodnúť, bol obsadený spôsobom, ktorý by sa dal označiť za svojvoľný alebo za účelový. Toto základné právo je konkretizované v procesných kódexoch a pre posudzovaný prípad v Občianskom súdnom poriadku a v predpisoch upravujúcich organizáciu súdnictva a postavenie sudcov.

Z týchto zákonných úprav vyplýva, že pojem zákonného sudcu je definovaný viacerými na seba nadväzujúcimi kritériami, ktoré súčasne tvoria navzájom prepojené garancie reálneho obsahu tohto základného práva.

Ústavný inštitút zákonného sudcu je založený predovšetkým na zákonom určenej právomoci, ako aj vecnej a miestnej príslušnosti súdu. Okrem toho je potrebné vziať

do úvahy rozvrh práce, ktorý určuje sudcu alebo senát príslušný na rozhodnutie konkrétneho prípadu (obdobne II. ÚS 47/99, I. ÚS 11/01, III. ÚS 285/2010).

Za zákonného sudcu treba považovať sudcu, ktorý spĺňa zákonom určené predpoklady na výkon tejto funkcie, bol natrvalo alebo dočasne pridelený na výkon funkcie k určitému súdu, jeho funkcia nezanikla a bol určený v súlade s rozvrhom práce súdu (napr. I. ÚS 239/04, II. ÚS 417/06, III. ÚS 285/2010).

Ústavný súd sa opakovane mal možnosť vyjadriť k podmienkam, za ktorých zmeny v zložení senátov (obsadení súdu) na základe rozvrhu práce určovaného opatrením predsedu súdu vedú k porušeniu základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi, a to aj vo vzťahu k rovnakému opatreniu predsedu súdu (Spr. 116/2009-20), ako v tomto prípade (III. ÚS 212/2011, IV. ÚS 116/2011).

Ústavný súd už taktiež vyslovil právny názor, v zmysle ktorého základné právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi nie je porušené, ak došlo k zmene v osobe zákonného sudcu v právnej veci sťažovateľov na základe prerozdelenia už pridelených vecí z dôvodu predvídaného zákonom a spôsobom, ktorý vyžaduje príslušný zákon (IV. ÚS 202/2011).

Podľa názoru ústavného súdu je porušenie základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi spravidla relevantné vo vzťahu k posudzovaniu ústavnej akceptovateľnosti meritórneho rozhodnutia (III. ÚS 390/2010).

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) týkajúcej sa práv zaručených čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) vyplýva, že zákonnosť súdu musí byť okrem iného založená na jeho zložení. Súd zriadený zákonom musí byť teda obsadený zákonným spôsobom (napr. rozsudok ESLP vo veci *Buscarini v. San Marino* zo 4. 5. 2000).

Uvedená rozhodovacia činnosť ústavného súdu a ESLP je významná aj pre okolnosti danej veci.

Podľa § 51 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 757/2004 Z. z.“) ak tento zákon neustanovuje inak, veci určené podľa predmetu konania sa v súlade s rozvrhom práce pridávajú jednotlivým senátom, samosudcom a súdnym úradníkom náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí.

Podľa § 51 ods. 2 zákona č. 757/2004 Z. z. podmienka náhodného výberu podľa odseku 1 je splnená vtedy, ak sa má vec prideliť jednému z aspoň dvoch senátov, samosudcov alebo súdnych úradníkov.

Podľa § 51 ods. 4 zákona č. 757/2004 Z. z. v znení účinnom do 31. decembra 2011 náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom sa podľa rozvrhu práce alebo jeho zmeny prerozdeľujú už pridelené veci aj v prípade

- a) dlhodobej šesť týždňov presahujúcej neprítomnosti zákonného sudcu, ktorému bola vec pridelená,
- b) zmeny v obsadení súdu sudcami,
- c) výraznej nerovnomernosti zaťaženia sudcov a
- d) ak bol zákonný sudca, ktorému bola vec pridelená, z konania a rozhodovania vo veci vylúčený.

Novelizáciou zákona č. 757/2004 Z. z. zákonom č. 467/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, došlo s účinnosťou od 1. januára 2012 k zmene § 51 ods. 4 písm. b) predmetného zákona. Podľa zmeneného znenia sa náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom podľa rozvrhu práce alebo jeho zmeny prerozdeľujú už pridelené veci aj v prípade zmeny v obsadení súdu sudcami; zmena v obsadení súdu sudcami v prípade senátnej veci je dôvodom na prerozdelenie vecí, len ak

sa v dôsledku tejto zmeny zmení nadpolovičná väčšina členov senátu. Predmetná novelizácia neobsahuje prechodné ustanovenie.

Podľa § 51a ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. zmenami v rozvrhu práce sa nesmie zmeniť personálne obsadenie senátu vo veciach už pridelených na prejednanie a rozhodnutie; to neplatí, ak bol člen senátu vymenovaný do funkcie predsedu súdu, preložený na iný súd, dočasne pridelený na iný súd, dočasne pridelený na výkon funkcie predsedu súdu, ak má dočasne pozastavený výkon funkcie sudcu, ak má prerušený výkon funkcie sudcu, ak vykonáva sťaž alebo ak mu zanikla funkcia sudcu.

Podľa názoru ústavného súdu ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte (napr. IV. ÚS 116/2011).

Ústavný súd, vychádzajúc z obsahu opatrenia predsedu najvyššieho súdu č. Spr. 162/2009-20 z 24. septembra 2009 (ďalej aj „opatrenie Spr. 162/2009“) účinného od 1. októbra 2009, zistil, že v senáte, ktorému bola vec pridelená na konanie a rozhodnutie, bola členka senátu Z. R. nahradená členom senátu M. G. Týmto opatrením tak v okolnostiach danej veci došlo k zmene v zložení senátu (výmene sudcu), a teda v obsadení súdu.

Podľa názoru ústavného súdu dôvody na vykonanie zmien rozvrhu práce, ktoré by bolo možné podriadiť pod uvedené ustanovenie zákona č. 757/2004 Z. z., z rozvrhu práce nevyplývali a neboli uvedené ani vo vyjadrení najvyššieho súdu z 28. apríla 2014.

Podľa § 3 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. zákonný sudca je sudca, ktorý vykonáva funkciu sudcu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a s rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie o prerokúvanej veci. Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte.

Hoci pravidlo o zákaze zmeny personálneho obsadenia senátu vo veciach už pridelených na prerokovanie a rozhodnutie bolo v zákone č. 757/2004 Z. z. zavedené v § 51a ods. 3 až s účinnosťou od 1. mája 2011, toto pravidlo vyplývalo zo zásady vyjadrenej v § 3 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z., z podmienok vykonávania zmien v rozvrhu práce a napokon aj zo zmyslu a účelu základného práva na zákonného sudcu aj pred účinnosťou zákona č. 33/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prisediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Zmenu v zložení rozhodujúceho senátu o veci treba podľa názoru ústavného súdu považovať za prípad uvedený v § 51 ods. 4 písm. b) zákona č. 757/2004 Z. z., t. j. za zmenu v obsadení súdu sudcami, a preto prerozdelenie už pridelených vecí sa muselo vykonať náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) (m. m. IV. ÚS 116/2011).

Vychádzajúc z obsahu základného práva na zákonného sudcu a v danom prípade zo zásady pridelenia vecí jednotlivým sudcom alebo senátom v súlade s pravidlami obsiahnutými v rozvrhu práce a spôsobom, ktorý určuje zákon, treba v prvom rade uviesť, že v posudzovanej veci vytvorením senátu rozhodujúceho o veci, hoci za účasti dvoch sudcov, ktorým bola vec sťažovateľky pôvodne pridelená v súlade s rozvrhom práce a spôsobom upraveným zákonom č. 757/2004 Z. z., došlo k zmene zákonného sudcu, lebo v novovytvorenom senáte je aj jeden nový sudca.

Z toho vyplýva, že vo veci po výmene sudcu už nerozhodujú všetci pôvodní sudcovia senátu, ktorí sa pridelením veci stali súčasne zákonnými sudcami v tejto veci. Vo veci sťažovateľky konal a rozhodoval nový senát, ktorého zloženie však nezodpovedá požiadavkám kladeným zákonom na zákonného sudcu (zákonných sudcov). Skutočnosť, že došlo k výmene iba jedného sudcu v trojčlennom senáte, nepovažuje ústavný súd v okolnostiach danej veci za relevantnú.

Napadnutý rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Sžhu 1/2011 z 11. januára 2012 bol síce prijatý až po účinnosti novelizácie zákona č. 757/2004 Z. z., podľa ktorej je zmena v obsadení súdu sudcami v prípade senátnej veci dôvodom na prerozdelenie vecí, len ak sa v dôsledku tejto zmeny zmení nadpolovičná väčšina členov senátu, ale podmienky pridelenia veci zákonným sudcom sa podľa názoru ústavného súdu majú posudzovať podľa právnej úpravy účinnej v čase, kedy sa vec pridela, a následne aj v čase, kedy došlo k skutočnosti, ktorá mala za následok zmenu v zložení senátu.

Vec bola pôvodne pridelená prostredníctvom elektronickej podateľne senátu „1S“ vo februári 2008 a k skutočnosti, ktorá mala za následok zmenu v zložení senátu, došlo 1. októbra 2009, keď nadobudlo účinnosť opatrenie predsedu najvyššieho súdu č. Spr. 162/2009, ktorým bol do senátu „1S“ (rozhodujúceho v právnej veci sťažovateľky) priradený sudca M. G., PhD., ktorý nahradil jeho dovtedajšiu členku Z. R..

K obom skutočnostiam teda bez akýchkoľvek pochybností došlo pred účinnosťou novelizácie zákona č. 757/2004 Z. z. , t. j. pred 1. januárom 2012.

Zákon č. 757/2004 Z. z. v relevantnom znení však v žiadnom prípade neumožňoval prerozdelenie už pridelených vecí, t. j. vecí pridelených členom senátu ako zákonným sudcom, v podstate novému senátu, ktorého členom je sudca, ktorému vec nebola pôvodne pridelená, iným spôsobom než náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom.

Rovnaké požiadavky na zákonného sudcu vo vzťahu k zloženiu senátu mali byť dodržané v prípade vrátenia veci na ďalšie konanie ústavným súdom nálezom sp. zn. III. ÚS 170/2011 zo 14. júna 2011.

Podľa čl. 3 ods. 6 rokovacieho poriadku najvyššieho súdu ak bude na najvyššom súde vec, ktorá bola vrátená na ďalšie konanie a rozhodnutie vo veci, bude pridelená tomu senátu, ktorému bola pôvodne pridelená. Ak taký senát v pôvodnom zložení už neexistuje,

pridelí sa vec náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom podľa rozvrhu práce.

Z predložených dokumentov nevyplýva, a najvyšší súd vo svojom vyjadrení ani netvrdil, že by po zrušení pôvodného rozhodnutia ústavným súdom došlo k prideleniu náhodným výberom pomocou technických prostriedkov, resp. neodôvodnil ani zmeny v rozvrhu práce, ktoré viedli k zmene v zložení senátu.

Postup prerozdelenia už pridelených vecí opísaný vo vyjadrení najvyššieho súdu z 28. apríla 2014 tomuto zákonnému pravidlu a záruke na základné právo na zákonného sudcu nezodpovedal, a preto ho možno, najmä z hľadiska záruk základného práva na zákonného sudcu, hodnotiť ako nemajúci oporu v zákone č. 757/2004 Z. z. ani v inom zákone, a teda arbitrárny a ako taký, porušujúci čl. 48 ods. 1 ústavy. Keďže postup nezákonného senátu v konaní najvyššieho súdu mal reálny vplyv na rozhodnutie vo veci sťažovateľky (personálne preobsadený senát vydal vo veci samej meritórne rozhodnutie), je podľa ústavného súdu namieste konštatovať, že vydaním napadnutého rozsudku najvyšší súd porušil základné právo sťažovateľky na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, resp. čl. 38 ods. 1 listiny. Ústavný súd preto vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

Ústavný súd považoval za potrebné vysporiadať sa aj s vyjadrením najvyššieho súdu z 28. apríla 2014, z ktorého vyplýva, že námietky smerujúce proti označeným opatreniam považuje najvyšší súd za uzavreté nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 390/2010-83 z 13. apríla 2011, ktorý má podporovať názor, že opatrením predsedu najvyššieho súdu základné právo sťažovateľky nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, čl. 38 ods. 1 listiny a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní vedenom najvyšším súdom pod sp. zn. 1 MObdov/22/2008 porušené neboli.

Ústavný súd v náleze č. k. III. ÚS 390/2010-83 z 13. apríla 2011 v odôvodnení predmetného rozhodnutia uviedol, že porušenie práva na zákonného sudcu je spravidla

relevantné až vo vzťahu k meritórne rozhodnutej veci, keďže „*nemožno vylúčiť prípady, keď sťažovateľ bude tvrdiť porušovanie základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi už tým, že v jeho ešte právoplatne nerozhodnutej veci realizuje všetky alebo aspoň niektoré popísané právne relevantné činnosti smerujúce k rozhodnutiu sudcu, ktorý v prerokúvanej kauze nespĺňa požiadavky zákonného sudcu. ... Ak... potom ústavný súd konkretizovaný zásah zruší, musí tým privediť pre sťažovateľa nápravu bez požiadavky na splnenie akýchkoľvek ďalších ústavným súdom neovplyvniteľných podmienok. Inými slovami, ak by ústavný súd konštatoval porušenie základného práva účastníka konania podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny, zásah do tohto práva by zrušil, avšak účinnosť takého rozhodnutia ústavného súdu by bola podmienená akýmkoľvek neistými budúcimi skutkovými alebo právnymi okolnosťami, znamenalo by to, že ústavný súd nesprávne identifikoval zásah spôsobilý porušiť základné právo sťažovateľa nebyť odňatý zákonnému sudcovi. Preto takýto zásah sám osebe nemôže porušovať základné právo účastníka konania nebyť odňatý zákonnému sudcovi ani jeho právo na prejednanie veci súdom zriadeným zákonom.*

Formulované závery zodpovedajú ústavným súdom preferovanej koncepcii materiálneho chápania právneho štátu vyžadujúceho od orgánov aplikácie práva, okrem iného aj skúmanie reálnosti dopadu formálne protiprávných skutočností na základné práva a slobody fyzických a právnických osôb. Podstata materiálneho právneho štátu spočíva v uvádzaní platného práva do súladu so základnými hodnotami demokraticky usporiadanej spoločnosti (PL. ÚS 17/08) a povinnosťou všetkých štátnych orgánov (teda aj ústavného súdu) je zabezpečiť reálnu možnosť uplatnenia práv tvoriacich predmet ústavnej úpravy tými subjektmi, ktorým boli priznané (I. ÚS 10/98). ... Pri posudzovaní spôsobilosti predmetných opatrení zasiahnuť do označených práv sťažovateľky nemá význam, či k spomínaným budúcim neistým okolnostiam aj skutočne došlo, lebo tento fakt má relevanciu iba vo vzťahu k ústavnej akceptovateľnosti meritórneho rozhodnutia v sťažovateľkinej veci, ktorú v tomto prípade ústavný súd nepreskúmaval. Až po rozhodnutí vo veci samej možno jednoznačne zdefinovať, či konanie najvyššieho súdu bolo zaťažené vadou významnou z hľadiska základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny, pretože až vtedy sa stáva nespochybniteľným a definitívnym zodpovedanie otázky, či meritórne rozhodnutie ovplyvňujúce hmotnoprávne postavenie jeho

účastníkov bolo výsledkom konania a rozhodovania sudcu (alebo sudcov ako členov senátu) ustanoveného pre rozhodnutie prípadným nezákonným opatrením predsedu najvyššieho súdu o zmene rozvrhu práce najvyššieho súdu, a v akej miere sa prípadne taký sudca na konaní a rozhodovaní veci podieľal.

Vtedy však už nemôže privodiť účinnú ochranu sťažovateľke konštatovanie porušenia základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi opatreniami predsedu najvyššieho súdu s ich následným zrušením, pretože také rozhodnutie by sa nijako nedotklo právoplatného, a teda pre strany sporu záväzného a vynútiteľného rozhodnutia vo veci. Účinnú ochranu základného práva podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny môže v takom prípade ústavný súd poskytnúť len prostredníctvom konania o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy smerujúcej voči meritórnemu rozhodnutiu. V konaní ústavného súdu by potom bolo, prirodzene, rozhodujúcim posúdenie, či zákonné podmienky pre vydanie namietaných opatrení predsedu najvyššieho súdu boli splnené, či obsah týchto opatrení zodpovedá požiadavkám plynúcim zo základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi a či postup nezákonného sudcu v konaní najvyššieho súdu mal reálny vplyv na rozhodnutie vo veci.“.

S prihliadnutím na opísané okolnosti prípadu ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predmetom tohto konania nie je rozhodovanie, či opatrením predsedu najvyššieho súdu č. Spr 162/2009 došlo k porušeniu základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, resp. čl. 38 ods. 1 listiny, ale preskúmanie otázky, či toto označené základné právo najvyšší súd porušil vydaním napadnutého rozsudku. V danom prípade teda posudzuje ústavný súd konečné meritórne rozhodnutie. V tomto konaní preto ústavný súd nerozhoduje vo veci, v ktorej už raz rozhodol, a teda nejde ani o neprípustný návrh v zmysle § 24 písm. a) zákona o ústavnom súde (m. m. III. ÚS 212/2011). Navyše aj samotný senát III. ÚS už v náleze sp. zn. III. ÚS 212/2011 z 18. októbra 2011 (teda po vydaní nálezu č. k. III. ÚS 390/2010-83 z 13. apríla 2011) vyslovil porušenie základného práva iného sťažovateľa na zákonného sudcu meritórnym rozsudkom najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho, a to okrem iného aj v spojitosti s vydaním opatrenia č. Spr 162/2009.

Sťažovateľka ďalej namieta aj porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Na podporu tvrdenia odkazuje na svoje námietky voči nezákonnému spôsobu pridelovania vecí na rozhodnutie.

Vzhľadom na to, že ústavný súd už na základe záveru o porušení základného práva na zákonného sudcu vyplývajúceho z čl. 48 ods. 1 ústavy musel obligatórne zrušiť napadnuté uznesenie najvyššieho súdu (čl. 127 ods. 2 prvá veta ústavy), bolo už bez osobitného významu skúmať, či týmto rozhodnutím mohlo dôjsť k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v rozsahu namietanom sťažovateľkou. Preto, ale tiež so zreteľom na zásadu minimalizácie zásahov do súdneho rozhodovania (napr. I. ÚS 186/08), o tomto namietanom porušení uvedeného základného práva ústavný súd už nerozhodoval a v tejto časti sťažnosti nevyhovел (bod 4 výroku tohto nálezu).

IV.

Ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, rozhodnutie, ktorým bolo porušené základné právo, zruší (§ 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a môže vec vrátiť na ďalšie konanie [§ 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde]. V danom prípade na ochranu základného práva sťažovateľky bolo potrebné nielen zrušiť rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Sžhpu 1/2011 z 31. januára 2012, ale aj vrátiť vec na ďalšie konanie.

V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde), a preto musí vo veci sťažovateľky opätovne rozhodnúť v senáte zloženom zo zákonných sudcov, rešpektujúc obsah a zmysel základného práva na zákonného sudcu, ktorého porušenie bolo ústavným súdom v tomto konaní zistené. Najvyšší súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné doručením tohto nálezu (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

Sťažovateľka napokon navrhuje, aby jej ústavný súd priznal všetky trovy konania, ktoré jej vznikli v konaní o jej sťažnosti pred ústavným súdom. Trovy konania nevyčíslila.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnu zástupkyňou sťažovateľky vychádzal z § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Sťažovateľka bola vo veci úspešná, a preto bolo potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania pozostávajúcich z náhrady trov právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal pri prvých dvoch úkonoch právnej služby z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2011, ktorá bola 763 €, a pri treťom úkone z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2013, ktorá bola 804 €.

Úhradu priznal za tri úkony právnej služby [prevzatie a prípravu zastúpenia, spísanie a podanie sťažnosti a písomné podanie (vyjadrenie) vo veci samej z 29. mája 2014] v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a b) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Úhrada za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2012 a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2014 predstavuje spolu s režijným paušálom (2 x 7,63 € a 1 x 8,04 €) sumu 411,62 €.

Priznanú úhradu trov konania je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, nadobudne toto rozhodnutie právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. júla 2014